

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.33

PETROM. GAVRYLYSHYN

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine)

THE HELP OF THE UKRAINIAN DIASPORA FOR UKRAINE: THE EXAMPLE OF BOHDAN HAWRYLYSHYN

Abstract. *The purpose of the study is to understand how the representative of the Ukrainian diaspora in Canada and the diaspora, Bohdan Havrylyshyn, managed to incorporate into Ukrainian society and the state during the period of restoration of its statehood. The author analyzed the activities of the well-known representative of the diaspora, Bohdan Gavrylyshyn, in favor of independent Ukraine.*

The main milestones of his biography are presented. Since childhood, he wanted to become a sufficiently authoritative person to influence the development of Ukrainian society. The periods of his life in such countries as Poland, Canada, Switzerland and Ukraine are revealed. The factors influencing the formation of the outlook of the future scientist and public figure are described. The formation of Bohdan Gavrylyshyn's professional career and his gaining authority in the world as an excellent lecturer, scientist and director of the Management Training Center in Geneva are considered.

His first three visits to Ukraine were analyzed. His friendly contacts in Ukraine, the institutions he founded (International Institute of Management in Kyiv, International Foundation «Renaissance», International Center for Prospective Studies), their influence and significance for Ukrainian society are shown. The creation of the Advisory Council under the Verkhovna Rada of Ukraine is described.

His actions in favor of Plast, in particular during the time when he headed it, are highlighted. In particular, assistance regarding Plast's entry into the World Organization of the Scout Movement. The activity of the Bohdan Havrylyshyn Charitable Foundation was shown, which aimed to prepare projects and internship programs for a new generation of Ukrainians to teach them to work in teams and be able to play a leading role in Ukrainian society.

Keywords: *Bohdan Hawrylyshyn, diaspora, independent Ukraine, adviser to the president, institutions, Plast, charity fund.*

Citation. Gavrylyshyn P.M. The help of the ukrainian diaspora for Ukraine: the example of Bohdan Hawrylyshyn. *Sumskyi istoryko-arkhivnyy zhurnal* [Sumy historical and archival journal]. №XXXVIII. 2022. Pp.33-40. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.33

ГАВРИЛИШИН П.М.

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника (Україна)

ДОПОМОГА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ПРИКЛАД БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА

Анотація. *Метою дослідження є зрозуміти як представник української діаспори в Канаді та діаспорі Богдан Гаврилишин зумів інкорпоруватися до українського суспільства та держави в період відновлення її державності. Проаналізовано його активну діяльність на користь незалежної України.*

Подано основні віхи його біографії. З дитинства він хотів стати досить авторитетною особистістю, щоб впливати на розвиток українського суспільства. Розкрито періоди його життя в таких державах як Польща, Канада, Швейцарія та Україна. Описано фактори, що впливали на формування світогляду майбутнього науковця та громадського діяча. Розглянуто формування професійної кар'єри Богдана Гаврилишина та набуття ним авторитету у світі як чудового лектора, науковця та директора Центру навчання менеджменту у Женеві.

Проаналізовано його перші три візити в Україну. Показано його дружні контакти в Україні, засновані ним інституції (Міжнародний інститут менеджменту в Києві, Міжнародний фонд «Відродження», Міжнародний центр перспективних досліджень), їх вплив і значення для українського суспільства. Описано створення Консультативної ради при Верховній Раді України.

Висвітлено його дії на користь Пласту, зокрема в час коли він його очолював. Зокрема, сприяння щодо входження Пласту до Світової Організації Скаутського Руху. Показано діяльність Благодійного фонду Богдана Гаврилишина, що ставив за мету підготовку проектів і програм стажування для нової генерації українців, щоб навчити їх працювати в командах та здатних виконувати провідну роль в українському суспільстві.

Ключові слова: Богдан Гаврилишин, діаспора, незалежна Україна, радник президента, інституції, Пласт, благодійний фонд.

Цитування. Гаврилишин П.М. Допомога української діаспори для України: приклад Богдана Гаврилишина // Сумський історико-архівний журнал. №XXXIX. 2022. С.33-40. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.33

В історії завжди є люди, які виділяються на тлі епохи розумом, мудрістю, талантом, впливом та наслідками своєї діяльності. Саме до таких, без зайвої надмірності, належить і Богдан Гаврилишин (1926–2016) – український, канадський, швейцарський економіст, громадський діяч, меценат, член Римського клубу, іноземний член НАН України, президент Фонду Богдана Гаврилишина, громадянин Канади (Віднянський, 2014).

Здобутки Богдана Дмитровича вивчалися рядом таких науковців як Михайло Голянич (Голянич, 2017), Олексій Геращенко (Геращенко, 2019), його біографію описували Тетяна Гаврилишин і Володимир Гаврилишин (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004), Віржині Пуаеттон (Пуаеттон, 2019).

Метою статті є дослідити як представник української діаспори в Канаді та діаспори Богдан Гаврилишин зумів інкорпоруватися до українського суспільства та держави в період відновлення її незалежності, надаючи їм активну допомогу.

Народившись у с. Коропець (зараз смт Коропець Чортківського р-ну) на Тернопільщині, що тоді знаходилося в складі II Речі Посполитої, він зробив надзвичайно цікаву і нетипову кар'єру, що вирізняє його біографію з поміж тисяч інших українських емігрантів. Калейдоскоп його зустрічей, знайомств та дружніх відносин вражає: митрополит Андрей Шептицький, американський політолог Збігнев Бжежинський, прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер, прем'єр-міністр Італії і президент Єврокомісії Романо Проді, прем'єр-міністр Індії Індіра Ганді, генсек СРСР Михайло Горбачов, американський фінансист Джордж Сорос, президенти Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Президент НАН України Борис Патон, українські інтелектуали Іван Дзюба, Мирослав Попович, глава УГКЦ Любомир Гузар та ін. І це ще далеко не повний перелік особистостей, з якими його зводила доля та неймовірна життєва енергія і цікавість до світу.

Богдан був наймолодшим із чотирьох дітей в сім'ї Дмитра Гаврилишина, що поєднував селянську роботу та підприємницьку діяльність: вирощував хміль для броварні у Львові, а також спільно з євреєм-партнером експортував свиней до Данії. Це теж якоюсь мірою пояснює пізніше зацікавлення його молодшого сина економікою. Виходячи з відомої теорії про вплив дитинства на формування особи людини, відзначимо вплив тата Дмитра, який формував культ освіти у своїй сім'ї: «Мій батько воював у складі австрійської армії під час Першої світової війни й побував у Чехословаччині, Австрії та навіть у Північній Італії. Він помітив, що люди в тих країнах живуть набагато краще, і пов'язував це з вищим рівнем освіти, ніж той, який був у нас у Галичині (Західна Україна).

Він прийшов до висновку, що має зробити все, щоб його діти мали змогу отримати найвищу можливу освіту» (Гаврилишин, 2011: 12). Що цікаво, до найважливіших подій, коли він проживав в II Речі Посполитій, Богдан Гаврилишин зараховував два пластових таборування у Карпатах в Остодорі неподалік від р. Лімниця. Це близько двох кілометрів ходу від села Підлюте, літньої резиденції митрополита Андрея Шептицького, голови Української католицької церкви та опікуна Пласту (Гаврилишин, 2011: 16).

Саме тому він здобуває освіту в Бучацькій, згодом Чортківській та Дрогобицькій гімназіях, зрештою повністю завершивши курс навчання і здавши матуру тільки в таборах Ді-Пі у Німеччині. В цих таборах опинилося багато молоді, яка не встигла отримати повну середню освіту. Вони розуміли, що ті, хто мають достатньо знань, могли б закінчити середню освіту в тимчасових школах й згодом у країнах, де вони опиняться, зможуть одразу вступати до університетів, а не повторювати рік чи два у середній школі. «Підручників не було. В класі – лише дошка і крейда, а у нас – олівці й папір. Вчителі, однак, були хороші, а ще майже половину класу становили дівчата. Навіть за таких обставин добре було знов повернутися до школи. Невдовзі організували гуртки українського Пласту і мені пощастило вступити в якості старшого пластуна до куреня «Лісові Чорти», членом якого залишаюсь і донині» (Гаврилишин, 2011: 40).

З Німеччини він емігрує до Канади. Там працює певний час лісорубом, вчить англійську мову. За невеликі кошти навчає англійської інших українців, що з ним працювали в лісах Канади. Переїхавши до Торонто він влаштовується барменом у пивному барі. Завершена гімназія та базовий рівень англійської все ж йому пригодились. Завдяки цьому невдовзі поступає в Торонтський університет, де він здобув у 1954 р. ступінь магістра зі спеціальності «інженер-механік».

У 1954–1960 рр. обіймав різні посади з дослідництва, інженерної справи, менеджменту. У 1957 р. Богдана Гаврилишина, завдяки його цілеспрямованим старанням (серед 44 кандидатів, які подали заявки із «Алкан-Канади», для поїздки в Женеву було обрано трьох), направляють від міжнародної корпорації ALKAN на річне навчання до Женевської школи менеджменту, яка тоді називалась Центром навчання менеджменту (ЦНМ, пізніше – Міжнародний інститут менеджменту, МІМ–Женева) (Гаврилишин, 2011: 82). Тут він написав наукову роботу «Порівняння промислового розвитку США та СРСР» і загалом зробив надзвичайно сильне позитивне враження на директора центру доктора Генні. У 1960 р. він його запрошує працювати до Женеви в ЦНМ, і з того часу Богдан Гаврилишин із сім'єю мешкав у Швейцарії. На прохання батька пише дисертацію, яку захищає 1976 р., здобувши ступінь Ph. D. з економіки у Женевському Університеті.

Близько тридцять років свого життя Б. Гаврилишин присвятив Міжнародному інституту менеджменту МІМ–Женева. Обіймав посади директора з навчання (1960–1968 рр.), директора Інституту (1968–1986 рр.), почесного науковця (1986–1989 рр.). У Женеві він почав викладати такі дисципліни, як «Управління виробництвом», «Соціологія економічного зростання» керівництво міжнародними операціями, світове бізнесове середовище, управління державами тощо. Згодом «викладав креативність, шляхи її підвищення за допомогою різних метод, таких як біологічний аналіз, біоніка та креативність груп, синектика. Крім того, я викладав такі курси, як «Середовище міжнародного бізнесу», «Управління міжнародними операціями». Після отримання докторського ступеня з економіки перейшов до викладання політології і геополітики. Мої зацікавлення змінювалися від поліпшення ефективності окремих особистостей до ефективності груп, потім до цілих корпорацій, а пізніше – до управління чи радше керування країнами» (Гаврилишин, 2011: 100).

У 1979 р. він виголошує доповідь Римському клубові під назвою «Дороговкази в майбутнє: До ефективних суспільств», на основі якої невдовзі видав книгу англійською мовою з такою самою назвою. Показуючи у своїй книжці комплекс показників ефективності суспільств, аналізуючи різні можливі шляхи до кращого майбутнього, окремо виділяє прогностичний аспект, що допомагає визначити ймовірність здійснення запрограмованих змін, а в разі неможливості їхньої реалізації – передбачити найвірогідніші й найсприятливіші зміни (Голянич, 2017: 472-473). На основі нової методології аналізу різних суспільств та зіставлення позитивних і негативних тенденцій він передбачив «повний розпад Радянського Союзу як політичної реальності», що «частково було ініційовано декларацією про незалежність України» (Гаврилишин, 2009: 118, 132, 214).

Ще до виходу на пенсію у 1986 р., вчений вирішує присвятити себе Україні, адже він передбачав розпад СРСР. Богдан Гаврилишин міг використати для батьківщини свій великий досвід, напрацьовані зв'язки та бачення світових процесів.

Для України, обтяженої спадщиною від минулої радянської системи з урахуванням втрачених можливостей та зміни ейфорії в перші роки незалежності розчаруванням народу через некомпетентне керування державою, гіперінфляцію та інші негативні процеси в країні, Б. Гаврилишин визначає шлях до «нормальної держави» на наступні десятиріччя. Головною передумовою позитивних змін в економіці, політичній, соціальній і економічній сферах він називає «перехід до влади в усіх її гілках і на всіх рівнях нової справжньої еліти, яка була б професійнішою і патріотичною, готовою працювати для суспільства, а не тільки заради власних інтересів. [...] Нова еліта потребуватиме мобілізуючого бачення майбутньої України» (Гаврилишин, 2009: 241). Про формування такої справжньої еліти з молодого покоління українців «зі здоровою системою цінностей», котрі будуватимуть майбутню Україну, розмірковує Б. Гаврилишин у книжці «Залишаюся українцем», повідомляючи про мету свого спеціального Благодійного фонду для підготовки проектів і програм для нової генерації українців, щоб навчити їх працювати в командах, здатних виконувати провідну роль в українському суспільстві. Зовнішньою передумовою буде набуття членства в ЄС, якщо Україна «матиме ефективну демократію, дієву ринкову систему, забезпечені права людини і певний рівень економічного розвитку», а також характер взаємин Європейського Союзу і Російської Федерації та зміна внутрішньої еволюції Росії, яка не бажає, щоб Україна стала членом ЄС (Гаврилишин, 2009: 242).

Жити в гармонії зі своїми цінностями є важливим елементом еко-номічної успішності як на рівні конкретної людини, так і на рівні цілого суспільства. Такі країни, як Швеція, Норвегія, Данія, Швей-царія, поєднують свободу самовираження людини і високу ступінь піклування про кожного члена суспільства. їхній приклад, можливо, і є тим самим дороговказом у майбутнє для інших країн, які сповідують інші цінності. Хтось вказує на ці країни як взірць для негайного загального наслідування. Але якщо цінності конкрет-ного суспільства ще не такі, приклад вищеназваних країн можна сприймати як довгострокову мету, до якої стане можливим прийти лише тоді, коли довіра всередині суспільства, пріоритети його членів досягнуть відповідного рівня розвитку.

Що цікаво, Богдан Гаврилишин бачить як майбутнє перспективу у світовій інтеграції. Нації зберігатимуть свою культурну ідентич-ність, але в політичному й економічному плані вони будуть збли-жатися, а кордони між ними будуть стиратися. У цьому новому світі доведеться шукати компроміси і думати про те, як досягти виграшу всім, нехай навіть і ціною немаксимального економічного зростан-ня. Цінності багатьох суспільств отримують виклик у вигляді ново-го глобального світу, в якому кожному знайдеться місце, але який вимагає відкритості та активності.

Україну дослідник називає обтяженою спадщиною минулої радянської системи, враховує втрачені можливості та зміну ейфорії в перші роки незалежності розчаруванням народу через некомпетентне керування державою та гіперінфляцію. Тому Б. Гаврилишин визначає шлях до «нормальної держави» на наступні десятиріччя, присвятивши цьому окремий розділ в кінці третього видання книги «Дороговкази в майбутнє» (Гаврилишин, 2009: 242-245).

В період існування СРСР Богдан Гаврилишин відвідував Україну тричі: у 1971, 1972 та 1988 роках. Про цей досвід вчений згадує наступне: «Під час перших двох подорожей до Києва я спостерігав, слухав, вивчав, зустрічався з людьми й налагоджував контакти. З третього візиту став більш активним. Мене запросили до інституту зі спеціальними програмами для вищих керівних кадрів уряду, включно з заступниками міністрів. Я прочитав лекцію викладацькому персоналу з 25 осіб на тему розроблення навчальних програм: визначення мети навчання, розроблення належного розкладу, добір методів викладання, що відповідає категоріям матеріалу, який вивчається, тобто знанням, налаштованістю і навичкам. Після лекції ректор того інституту сказав: «Ви, очевидно, володієте великими знаннями і досвідом викладання в багатьох країнах у сфері освіти адміністративних кадрів. Ми тут намагаємось викладати основи менеджменту людям, які працюють в установах, метою яких є не отримання прибутку, а складання бюджетів, структурування організації та управління людьми. Багато основних принципів і методів менеджменту такі самі, як і в сфері бізнесу. Чому б вам не стати на чолі інституту й вирішувати, що саме викладати, кому і як?» Це була дуже приваблива пропозиція. Будівля інституту була дуже гарна, простора та вигідно розташована, тож спокуса пристати на пропозицію була велика. Однак я цього не зробив, тому що не хотів опинитись у позиції підпорядкованості уряду. Повернувшись до Женеви, я підготував невеличку пропозицію стосовно створення Міжнародного інституту менеджменту в Києві. У цьому мені допоміг Г'ю Фолкнер, колишній міністр федерального уряду Канади, який рік працював у Міжнародному інституті менеджменту в Женеві як «директор на стажуванні». Ідея полягала у створенні інституту – спільного підприємства МІМ–Женева та Інституту економіки Академії наук України. Тоді президія НАН України могла затвердити рішення без звернення до Ради міністрів та отримання її дозволу на створення такого інституту» (Гаврилишин, 2011: 212). На пропозицію відкрити МІМ у Москві, Б. Гаврилишин наполіг, що тільки Київ, зрештою йому поступились. Уже 2 січня 1990 р. почалася перша програма МВА і МІМ-Київ запрацював. Той факт, що все це вдалося реалізувати, став справжньою сенсацією. Навіть у газеті «Известия» тоді була опублікована стаття, в якій написали: «Якщо ви бажаєте навчитися чогось про управління бізнесом, вам необхідно їхати до Києва» (Гаврилишин, 2011: 214).

У листопаді 1989 р. Римський клуб запросив Джорджа Сороса прочитати лекцію про нові фінансові інструменти та світовий фінансовий ринок на річній конференції в Ганновері у Німеччині, де Б. Гаврилишин з ним і познайомився. Це допомогло йому заітивати його відкрити свій благодійний фонд саме в Україні, а не десь у Росії. Першим головою наглядової ради Фонду і став сам Богдан Гаврилишин. Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ – Україна) було створено у Києві в 1990 р. із залученням представників різних українських організацій. Це були Юрій Щербак з організації «Зелений світ», Павло Мовчан з «Просвіти», Борис Олійник з «Фонду культури». Вони стали співзасновниками й членами ради директорів МФВ. До наглядової ради також приєдналися: Іван Дзюба, Дмитро Павличко, Володимир Василенко, Валерій Мещеряков, Володимир Савельєв, Сергій Конев, Ігор Юхновський та Валентин Симоненко (Гаврилишин, 2011: 217-218). Міжнародний Фонд «Відродження» є однією з перших благодійних організацій, створених для сприяння розвитку відкритого та

демократичного суспільства в Україні. З тих пір МФВ підтримує громадські ініціативи, мета яких збігається з цілями Фонду в усіх регіонах країни, закладаючи фундамент і створюючи умови для прогресивної трансформації суспільства. Міжнародний Фонд «Відродження» є частиною міжнародної мережі фондів мережі фондів Сороса. Ця мережа складається з національних і регіональних фондів у більш ніж тридцяти країнах світу, переважно в Центральній і Східній Європі, а також на території колишнього Радянського Союзу. Як недержавна організація, перебуває під громадським контролем, МФВ визначає свою стратегію незалежно від державних структур та урядів іноземних держав-донорів. Пріоритети Фонду визначаються Правлінням та Програмними радами, до складу яких входять авторитетні громадські діячі українського суспільства, фахівці в тих областях, в яких Фонд здійснює свою діяльність: громадянське суспільство, освіта, культура, ЗМІ, державне управління, охорона здоров'я та ін. (Міжнародний фонд).

Станом на 1990 р. не існувало жодної установи для об'єктивного аналізу та пропозицій щодо політики уряду та інших гілок влади. Потреба в такій аналітиці була очевидна. Завдяки фінансуванню Джорджа Сороса Б. Гаврилишин створив Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), який діє і до сьогодні.

Про співробітництво з Леонідом Кравчуком він написав наступне: «Леонід Кравчук, який на той час був головою Верховної Ради, відвідав Світовий економічний форум у Давосі у січні 1991 р. Це було щорічне зібрання, яке тривало тиждень і на яке у той час збиралися 1500 лідерів у сфері політики й бізнесу з усього світу для аналізу становища у світі та обговорення майбутніх напрямів розвитку. Як уже згадувалося, симпозіум був ініційований 1971 р. Міжнародним інститутом менеджменту в Женеві для святкування 25-ї річниці його заснування. Відвідавши симпозіум, Леонід Макарович приїхав до нас у Женеві на вечерю. Після вечері він відвідав мене вбк і запитав, чи хочу я стати його радником. Я подумав хвилинку й відповів йому, що не вважаю, що це гарна думка. Він спитав – чи це через те, що я не хочу бути радником комуніста, що я боюся, що подумають люди? Я відповів, що це він може опинитись у хиткому становищі в очах керівників комуністичної партії, якщо людина, відома як націоналіст і патріот України, стане його радником. Натомість я запропонував створити групу радників, так звану Консультативно-дорадчу раду в складі відомих осіб з різних країн, які б надавали консультації Верховній Раді, де представлено різні політичні течії, а не тільки її голові. Леонід Макарович одразу погодився. Я склав документ з можливим колом обов'язків ради та принципами її роботи. Далі звернувся до людей, більшість з яких знав протягом багатьох років. Все це були люди з політичним досвідом у законодавчій та виконавчій гілках влади своїх країн і з міжнародним досвідом та репутацією» (Гаврилишин, 2011: 221). 12 березня 1991 року Президія Верховної Ради ухвалила рішення про офіційне створення Консультативної ради. Вона пів-на-пів складалася з українців та іноземців. До її іноземних членів належали: Збігнев Бжезінський, радник Центру стратегічних та міжнародних досліджень, колишній радник президента з питань безпеки США, Раймонд Барр, колишній прем'єр-міністр Франції, Романо Проді, професор, колишній голова Ради міністрів Італії, Рой Романов, прем'єр провінції Саскачеван у Канаді, лорд Джеффри Гоу, член британської Палати лордів, колишній віцепрем'єр-міністр Великої Британії з закордонних справ та ін.

Пласт вагомо вплинув на формування особистості Богдана Гаврилишина і через багато років, він натомість допомагав розвитку Пласту у вже набагато старшому віці. В 2003 р. він став першим українцем вибраним світової скаутської фундації – Baden Powell Fellowship, що посприяло в майбутньому до входження Пласту до Світової Організації Скаутського Руху. Правда, тоді для цього Пласту довелося ввійти в загальнонаціональну Національну Організацію Скаутів України (НОСУ), формально об'єднавшись з іншими

скаутськими організаціями. У 2008 р. НОСУ звернулася з проханням про вступ до СОСР, і Світовий Скаутський Комітет на своїй зустрічі 28 лютого–2 березня 2008 р. дав позитивну рекомендацію. Цьому процесу Б. Гаврилишин дуже активно сприяв, адже ставши головою Крайової пластової ради (законодавчий орган Пласту) в 2006–2008 рр. він використовував свій набутий життєвий і професійний досвід, напрацьовані особисті контакти, створену ним навчальну інституцію МІМ-Київ задля покращення та розширення діяльності Пласту в Україні та його виходу на світовий рівень.

Доказом його системного підходу до організації роботи було заснування Фонду Розвитку Пласту, що дало можливість оплачувати зарплатню постійним працівникам та фінансувати ряд так потрібних для скаутської організації проектів, зокрема проведення таборів, організації поїздок за кордон, покращення матеріальної бази тощо. Він вагомо допоміг трансформації Пласту з фактично регіональної західноукраїнської організації в набагато ширшу загальнонаціональну структуру.

Що цікаво, Богдан Гаврилишин мав впевненість, що без допомоги діаспори українська нація не мала би змоги добре розвинутися. Ще в дитинстві він хотів стати «достатньо авторитетною особистістю, щоб впливати на розвиток українського суспільства». Своє сильне почуття обов'язку перед Україною він пояснює наступним чином: «Може, тому, що я завжди відчував себе зобов'язаним перед своєю країною, яка бачила, як я народився, відкрила мої таланти, дала мені освіту, цінності і навіть цікавість пізнавати цей світ... Мій старший брат віддав життя за нашу країну. Він щиро вірив у незалежну Україну. Через це його було заслано і страчено в Сибіру. Завдяки цьому прикладу абсолютної пожертви я відчував себе зобов'язаним присвятити принаймні частину свого життя моїй рідній країні» (Пуаеттон, 2019: 111-112). Але не всі українці з діаспори мріяли врятувати Україну, чи мали б для цього хоча б змогу: «Насправді, я майже єдиний подібний приклад серед всіх українців, які живуть за кордоном. Я зустрічав багато співвітчизників у Канаді. Багато з них хотіли докласти зусиль, щоб змінити Україну, але вони залишалися досить обмеженими в своїх амбіціях. Вони вважали, що могли впровадити канадську систему, яку вважали ефективною, в Україні. Але все не так просто» (Пуаеттон, 2019: 111-112).

З часом, розчарувавшись у діючих тоді політиках, Б. Гаврилишин робить ставку на молодь. У 2010 р. заснував Благодійний Фонд Богдана Гаврилишина (який починався як Фонд Розвитку Пласту), місією якого є підготовка критичної маси молодих українців, які на власному досвіді вивчили б як функціонують найкращі країни Європи, та зможуть утворити критичну масу людей, яка трансформує Україну. У 2017 р., наступного року після смерті Богдана Гаврилишина, фонд було перезасновано (його трьома дітьми та дружиною) і він отримав назву Фонд Родини Богдана Гаврилишина (Місія). Були продовжені всі основні попередні напрями роботи, зокрема і дві основні програми: «Молодь змінить Україну» та «Молодіжні делегати України до ООН». За час діяльності Фонду родини Богдана Гаврилишина та Фонду Богдана Гаврилишина сформувалася спільнота випускників програм, що налічує понад 1500 осіб. Окремо варто виділити «Проект №b15» – проект з популяризації Декларації відповідальності людини, створеної Богданом Гаврилишином у 2014 р. Складаючись із 15 пунктів вона покликана формувати культуру персональної відповідальності в Україні та світі (Проекти Фонду).

Можемо ствердити, що Богдан Гаврилишин належить до кращих та водночас непересічних представників українського народу, котрий на практиці сприяв розбудові української держави та суспільства. Найкращим підтвердженням його ефективної діяльності є те, що започатковані ним справи та генеровані ідеї продовжують жити, маючи і досі значний потенціал для України.

Література:

Віднянський, 2014 – *Віднянський С.В.* Гаврилишин Богдан Дмитрович // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 5. Біографічна частина: А-М / Відп. ред. М. М. Варварцев. Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88-89.

Гаврилишин, 2007а – *Гаврилишин Б.Д.* Українські дороговкази на роздоріжжях цивілізації // Сучасність. 2007. № 10. С. 58-64.

Гаврилишин, 2007б – *Гаврилишин Б.Д.* Україна: 20 минутих і 20 майбутніх років державотворення // Той, хто відродив Могилянку: зб. до 60-ліття В'ячеслава Брюховецького. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. С. 245–257.

Гаврилишин, 2009 – *Гаврилишин Б.Д.* До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. Римському Клубові. Вид. 3-тє, допов. Київ: Пульсари, 2009. 248 с.

Гаврилишин, 2011 – *Гаврилишин Б.Д.* Залишаюсь українцем: спогади. Київ: Пульсари, 2011. 288 с.

Гаврилишин, 2013 – *Гаврилишин Б.Д.* Про особливості чужого досвіду // Газета «День» №71, (2013) <https://day.kyiv.ua/uk/blog/politika/pro-osoblivosti-chuzhogo-dosvidu>

Гаврилишин, 2004 – *Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П.* Коропець. Історія і спогади. Тернопіль: Воля, 2004. 240 с.

Геращенко, 2019 – *Геращенко О.Л.* Економіка XXI: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 313 с.

Голянич, 2017 – *Голянич М.Ю.* Футурологія. Філософія майбуття: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 540 с.

Міжнародний фонд – Міжнародний фонд «Відродження». URL: <http://oneu.edu.ua/pages/viddili-i-sluzhbi/miznarod/fondi/fondi-15/>

Проекти Фонду – Проекти Фонду. URL: <https://bhfamily.org/proekty/>

Пуаеттон, 2019 – *Пуаеттон В.* Невтомний мандрівник Богдан Гаврилишин: біогр. / пер. з франц. І. Відлер. Київ: Славутич-Дельфін, 2015. 144 с.

References:

Vidnianskyi, 2014 – *Vidnianskyi S.V.* Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych] // Ukraina v mizhnarodnykh vidnosynakh. Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk. Vypusk 5. Biografichna chastyna: A-M / Vidp. red. M. M. Varvartsev. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2014. pp. 88-89. [in Ukrainian]

Havrylyshyn, 2007a – *Havrylyshyn B.D.* Ukrainski dorohovkazy na rozdorizhzhakh tsyvilizatsii [Ukrainian signposts at the crossroads of civilization] // Suchasnist. 2007. № 10. S. 58-64. [in Ukrainian]

Havrylyshyn, 2007b – *Havrylyshyn B.D.* Ukraina: 20 mynulykh i 20 maibutnikh rokiv derzhavotvorennia [Ukraine: 20 past and 20 future years of state formation] // Toi, khto vidrodyv Mohylianku: zb. do 60-littia Viacheslava Briukhovetskoho. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia, 2007. S. 245–257. [in Ukrainian]

Havrylyshyn, 2009 – *Havrylyshyn B.D.* Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie: dop. Rymському Klubovi [Towards More Effective Societies: Road Maps to the Future]. Vyd. 3-tie, dopov. Kyiv: Pulsary, 2009. 248 s. [in Ukrainian]

Havrylyshyn, 2011 – *Havrylyshyn B.D.* Zalyshaius ukraintsem: spohady [Remain Ukrainian: memories]. Kyiv: Pulsary, 2011. 288 s. [in Ukrainian]

Havrylyshyn, 2013 – *Havrylyshyn B.D.* Pro osoblyvosti chuzhoho dosvidu [About the peculiarities of someone else's experience] // Hazeta «Den» №71, (2013) [in Ukrainian] URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/politika/pro-osoblivosti-chuzhogo-dosvidu>

Havrylyshyn, 2004 – *Havrylyshyn T.I., Havrylyshyn V.P.* Koropets. Istoriia i spohady [Koropets. History and memories]. Ternopil: Volia, 2004. 240 s. [in Ukrainian]

Herashchenko, 2019 – *Herashchenko O.L.* Ekonomika XXI: krainy, pidpriemstva, liudyny [Economy XXI: countries, enterprises, people]. 2-he vyd., pererob. i dopov. Kharkiv: Folio, 2019. 313 s. [in Ukrainian]

Holianyach, 2017 – *Holianyach M.I.* Futurolohiiia. Filosofiiia maibuttia [Futurology. The philosophy of the future]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2017. 540 s. [in Ukrainian]

Mizhnarodnyi fond – Mizhnarodnyi fond «Vidrodzhennia» International Foundation «Renaissance» URL: <http://oneu.edu.ua/pages/viddili-i-sluzhbi/miznarod/fondi/fondi-15/> [in Ukrainian]

Proiekty Fondu – Proiekty Fondu [Fund projects]. URL: <https://bhfamily.org/proekty/> [in Ukrainian]

Puaetton, 2019 – *Puaetton V.* Nevtomnyi mandrivnyk Bohdan Havrylyshyn [Tireless traveler Bohdan Havrylyshyn]: biohr. / per. z frants. I. Vidler. Kyiv: Slavutych-Delfin, 2015. 144 s. [in Ukrainian]